

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

„Tranzakció visszautasítva: nincs fedezet”

- avagy a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegre vonatkozó bírósági végrehajtás menetének
általános szabályairól -

Szerző:

dr. Neizer Norbert

2012. november 30

Bizonyára ismerős Önök számára is a címben foglalt kifejezés, hiszen a hétköznapiakban bármikor bárkivel előfordulhat, hogy megfélemezik a bankszámláján lévő pontos összegről, és egy esetleges bolti vásárlást követően a bankkártyával történő fizetéskor eszmél rá, hogy valójában már nem is annyi pénz van a számláján, mint amennyire gondolt. Szerencsésebb az az eset, amikor ezt a hiányzó pénzüsszeget a csalódott vásárló korábban magára költötte, nem pedig egy vele szemben indult bírósági végrehajtási eljárás cselekményeként utalták át a végrehajtó letéti számlájára. Természetesen ez a hétköznapiakban előforduló példa egy esetleges végrehajtási eljárás során nem érheti meglepetésként az adóst, hiszen, mint ahogy az a Vht.¹ 5. § (1) bekezdésében is rögzítésre került, a végrehajtási eljárás egy az adóssal szemben fennálló követelés állami kényszer alkalmazásával való behajtása. Tehát a csalódott vásárlónak számolnia kell az illetékes végrehajtó általi pénzforgalmi számlájára történő végrehajtással, még ha sokakat az előbbieken szemléltetett példa meglepetésként is ér. Éppen ezen félreértések elkerülése végett az alábbiakban próbálom meg kifejteni az adós pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt pénzüsszegére vonatkozó bírósági végrehajtás legfőbb szabályait.

1. A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeg fogalma

A Vht. önmaga határozza meg a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeg fogalmát, mégpedig azzal, hogy a Vht. 7. § (3) bekezdésbe foglalt definíciót kell mindig alkalmazni, ha a törvény a pénzforgalmi szolgáltató fogalmát használja. Ennek értelmében a követelés behajtása rendkívül széles körben lehetséges. Az egységes és közös kritérium, hogy a számlákon elhelyezett összegnek az adós rendelkezése alatt kell állniuk. Vonatkozik ez a Pftv.² alapján nyitott számlákra éppúgy, mint klasszikus számla módoszatokra.³ A Kommentár és a Vht. 7. § (3) - (4) bekezdései alapján, fontosnak tartom a pénzforgalmi fogalmi elemeinek tisztázását, mert a legtöbbünkben ezen szó hallatán kizárólag a hitelintézetek jutnak eszünkbe. A Vht. 7. § (3) bekezdése a) pontjának első fordulatába foglalt „*fizetési számla szerződés alapján nyitott fizetési számlán szereplő összeg*” azonban nemcsak a Hpt. 18.-19 §-aiban meghatározott pénzforgalmi számlát foglalja magába,

¹ A végrehajtási eljárásról szóló 1994. évi LIII. törvény

² a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény

³ NAGYKOMMENTÁR a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 7. §-ához

hanem a Pftv 2. §-ának 22. pontja szerinti pénzforgalmi szolgáltató meghatározás hitelintézeten kívüli fogalmi elemeit is, miszerint pénzforgalmi szolgáltató *az a hitelintézet, elektronikuspénz-kibocsátó intézmény, Posta Elszámoló Központot működtető intézmény, pénzforgalmi intézmény, Magyar Nemzeti Bank és kincstár, amely pénzforgalmi szolgáltatási tevékenységet végez.* A Vht. ugyanezen szakasza és bekezdésének a)-b) pontjai vonják továbbá a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeg fogalma alá a Ptk.-ban⁴ meghatározott betétszerződés, takarékbetét-szerződés, vagy más szerződés alapján a pénzügyintézetnél kezelt összegeket. Mindezeket túlmenően a Vht. 7. § (4) bekezdése alapján ezen fogalom részét képezi Tpt.⁵ szerinti ügyfélszámlán nyilvántartott, az adós rendelkezése alatt álló összeg is. Ez alapján ügyfélszámlának minősül, az ügyfél pénzeszközeinek nyilvántartására szolgáló, befektetési vállalkozás, hitelintézet, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő által vezetett számla, mely letéti számla vezetésére a számlatulajdonost megillető bevétel, és erről a számláról teljesítendő a számlatulajdonost terhelő kifizetések érdekében van szükség.

Habár a fentiekben kifejtettek alapján úgy tűnik, hogy a Vht. és a vonatkozó egyéb jogszabályok teljes körűen képesek lefedni a pénzügyi szolgáltató szektorban az esetleges adósok által elhelyezett pénzeszközöket, vagyis a bírósági végrehajtó számára nem keletkezhet „vakfolt” az adós ilyen jellegű vagyonát illetően, mégis mind a jogszabályokban és azok kommentárjaiban, mind pedig a gyakorlatban mulasztások következnek be és pontatlanságok állnak fenn álláspontom szerint. A gyakorlati mulasztásként értékelem, hogy egy adott végrehajtási ügyben az eljáró bírósági végrehajtó a pénzforgalmi szolgáltatók megkeresése során - ahogy azt az alábbiakban ki is fejtem majd - a 2009 novembere óta hazánkban működő négy pénzforgalmi intézmény, az American Express Pénzügyi Szolgáltató Zrt., az Intercash Pénzügyi Szolgáltató Zrt., a Western Union, és a Corner Cash Készpénz Zrt.⁶ közül egyiket sem keresi meg, habár ezen társaságok is pénzforgalmi szolgáltatók. Mindezen észrevételemet több bírósági végrehajtó által kiadott „Tájékoztatás végrehajtási ügyben tett intézkedésről” megnevezésű okirat vizsgálata alkalmával fedeztem fel. A Vht.-ban és annak kommentárjában is több pontatlanság van álláspontom szerint etekintetben. Annak 7. § (3) bekezdése a) pontjának második fordulata nevesíti a takarékbetét-szerződés alapján

⁴ A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény

⁵ a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény

⁶ Gyenis Ágnes: „Hiteltelenül” HVG Hetilap 2011/02. szám

a hitelintézetnél elhelyezett összeget, mely ebben a formájában ellentétes a Ptk. 533. § (1) bekezdésével, miszerint takarékbetét-szerződés a szerződő felek között kizárólag takarékbetétkönyv vagy más okmány ellenében jöhet létre. A Ptk. ezen szakaszával összhangban van azonban a Vht. 7. § (3) bekezdésének b) pontja. Véleményem szerint ezen jogszabályi és gyakorlati hiányosságok azonban nem számottevőek egy végrehajtási eljárás eredményessége szempontjából, de intő jelek arra nézve, hogy mind a jogalkotónak, mind pedig a jogalkalmazóknak is naprakésznek kellene lenniük a XXI. századi technikai fejlesztésekkel kapcsolatban, valamint törekedniük kell a végrehajtási jogszabályok kodifikálása során is a norma kollúzió, illetve a joghézagok elkerülésére. Fontos ez különösen ezen jogintézményre vonatkozóan, ugyanis bankszektor mindinkább az elektronikuságazás irányába halad, mely újabb jogi szabályozást fog igényelni.

2. A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeg végrehajtásának szabályai és annak hiányosságai

2.1 Az átutalási végzés és a végrehajtói hatósági átutalási megbízás különbségei és hasonlóságai

Mielőtt kifejténém a végrehajtó által az adós pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeg végrehajtására vonatkozó végrehajtási cselekményének részletszabályait, úgy vélem, hogy el kell határolni ezen jogintézményt az átutalási végzés fogalmától, mely jellegében megegyezik, de korántsem egyenértékű a végrehajtó ezen intézkedésével. Nem véletlen tehát az sem, hogy a Vht. külön alcímben tárgyalja az átutalási végzés szabályait, hiszen arról a Vht. 80. és a 81. §-ai rendelkeznek, ellenben a végrehajtó pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegre vonatkozó végrehajtási intézkedésre a 82/A. §-ban foglaltak vonatkoznak. Álláspontom szerint a legfontosabb különbség az, hogy az átutalási végzést az illetékes bíróság bocsátja ki közvetlenül a pénzforgalmi szolgáltatóknak azzal, hogy a jogosultnak kell megjelölni az adós ezen fizetési számláit, ellenben a hatósági átutalási megbízással, amely során a végrehajtó kutatja fel annak kiadását megelőzően az adós fizetési vagy pénzforgalmi számláit. További különbség a két jogintézmény között, hogy az átutalási végzés gyakorlatilag egy csak az adós fizetési vagy pénzforgalmi számlájára lefolytatott

végrehajtás, ezzel szemben a hatósági átutalási megbízás kizárólag egy végrehajtási cselekménye az adós ellen kezdeményezett egyedi végrehajtásnak. Ezen kívül lényeges különbség az is, hogy az átutalási végzés esetében a pénzforgalmi szolgáltató a jogosult által megjelölt fizetési számlára köteles teljesíteni, szemben a hatósági átutalási megbízás szerinti végrehajtói letéti számlára való teljesítéssel. Mindezekon túlmenően az adósnak az átutalási végzés ellen, annak jogerőre emelkedését megelőzően lehetősége van fellebbezéssel élni, míg a végrehajtó hatósági átutalási megbízása ellen kizárólag a végrehajtási eljárásban egyetlen jogorvoslattal, a végrehajtási kifogással élhet. A hatósági átutalási megbízással szemben az átutalási végzés lényege az, hogy ebben a speciális esetben nem kerül sor a végrehajtást elrendelő bíróság részéről a végrehajtási okirat kiállítására vagy a végrehajtási okirat záradékolására, ezzel szemben egy lépcsőben megtörténik a végrehajtás elrendelése és a végrehajtó mellőzésével annak foganatosítása is.⁷ Vagyis ez olyan esetben lehet eredményes, ha már az ellenérdekű felek között zajló peres eljárás időtartama alatt bebizonyosodik, hogy a későbbi adósnak van fizetési számlája, és azon biztosan állítható, hogy valamekkora pénzüsszeg is elhelyezésre került.

A gyorsaságát tekintve azonban hasonlóságot mutat az átutalási végzés a hatósági átutalási megbízás Vht. 82/A § (7) bekezdésében rögzített gyorsított eljárásával, miszerint amennyiben a végrehajtható okirat tartalmazza az adós fizetési vagy pénzforgalmi számlájának adatait, vagy ha az ügyben helye van végrehajtásnak az adós pénzforgalmi számlán kezelt összegeire és a pénzforgalmi számla adatai egyébként rendelkezésre állnak, a végrehajtó a végrehajtható okirat kézhezvételét követő két munkanapon belül kiadja a megbízást, öt munkanapon belül pedig postai úton kézbesíti a végrehajtható okiratot.⁸ Amennyiben így a gyorsított eljárásnak megfelelően eredményes a behajtás, nem indul meg a végrehajtási eljárás, ellenkező esetben a Vht.-ban foglalt általános szabályok szerint kerül az lefolytatásra. Jól látszik tehát az átutalási végzést - habár sok hasonlóságot mutat - mégsem lehet egyenértékűnek tekinteni a végrehajtónak az adós pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegére vonatkozó végrehajtásával.

⁷ NAGYKOMMENTÁR a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 80. § (1) bekezdéséhez

⁸ NAGYKOMMENTÁR a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 82/A. § (1) bekezdéséhez

2.2 Az adós fizetési és/vagy pénzforgalmi számlájáról és azok felkutatásáról

Mint ahogy az a fenti összehasonlításból is világossá vált az adós pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegére vonatkozóan az ügyben illetékes bírósági végrehajtó hatósági átutalási megbízás útján jár el, azonban annak eredményességéhez először is fel kell kutatnia az adós fizetési vagy pénzforgalmi számláját. Etekinteten könnyebb helyzetben van a végrehajtó, ha az adós jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdálkodó szervezet, illetőleg általános forgalmi adó fizetésére kötelezett magánszemély, ugyanis az Art.⁹ 38. § (2) bekezdése alapján ezen személyeknek kötelező legalább egy pénzforgalmi számla nyitása, egyébként, ha a magánszemély a személyi jövedelemadó, vagy az egyszerűsített vállalkozói adó alanya, úgy nem minden esetben rendelkezik fizetési számlával. A magánszemélyek csoportjában is van azonban említetten kívüli eset, amikor a magánszemélynek tanácsos, hogy fizetési számlával rendelkezzen. Ezen körhöz tartoznak a Kttv.¹⁰ hatálya alá tartozós közszolgálati tisztviselők, és a Kjt.¹¹ hatálya alá tartozó közalkalmazottak, ugyanis előbbieknél a Kttv. 143. § (1) bekezdése alapján, utóbbiaknál a Kjt. 79/A. § (1) bekezdése alapján az illetményük főszabály szerint a fizetési számlájukra történő átutalással kerül megfizetésre. Az idézett jogszabályokból és az illetmény munkabér jellegéből adódóan jogosan tehető fel a kérdés, hogy ez alapján a közszolgálati tisztviselő és a közalkalmazott adósoktól gyakorlatilag kétszer van-e lehetősége levonni az eljáró végrehajtónak az alább meghatározott mértékű összegeket. A kérdésre sajnos igen a válasz, ugyanis jelen pillanatban nincs kidolgozott koncepció arra nézve, hogy az egyes fizetési számlákra beérkező pénzüsszegek jogcímét az eljáró végrehajtó megkülönböztesse, pedig pontosan emiatt sérül állásponantom szerint az adós védelmének elve a végrehajtási eljárásban.

Mindezek alapján az adósok esetleges fizetési vagy pénzforgalmi számlájának felkutatása kétféleképpen lehetséges. Az egyik megoldást már a fentiekben szemléltettem, vagyis amikor a végrehajtást kérő a végrehajtható okiratban, vagy a végrehajtási záradékkal ellátott okiratban önként megjelöli az adós fizetési vagy pénzforgalmi számláit, vagy azok a végrehajtható okirat

⁹ az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény

¹⁰ a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény

¹¹ a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény

kibocsátásáig ismertté válnak. A gyakoribb eset azonban az, hogy a bíróság és a végrehajtó a végrehajtási eljárás során szükség esetén megkeresi az adóhatóságot a hozzá bejelentett pénzforgalmi számlaszámok közlése végett, továbbá a pénzforgalmi szolgáltatókat az adós náluk kezelt pénzösszegeinek végrehajtás alá vonásához szükséges adatok (számlaszám) közlése végett.¹²

Ezen a ponton kell megemlítenem, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók a Hpt. 50. § (1) bekezdésében meghatározott banktitkot a Hpt. 51. § (1) bekezdése j) pontjában foglaltak szerint kiadhatják az eljáró önálló bírósági végrehajtónak, ha az az erre irányuló a Vht. 2012. szeptember 1. napja óta hatályos változata szerint elektronikus megkeresésében megjelöli azt az ügyfelet - jelen esetben az adóst - vagy bankszámlát, akiről a banktitok kiadását kéri, valamint a kért adatok fajtáját és az adatkérés célját. A megkeresett pénzforgalmi szolgáltató azzal adja ki a banktitkot, hogy az eljáró végrehajtó rendelkezésére bocsátott adatokat kizárólag arra a célra használhatja fel, amelyet az adatkéréskor megjelölt. Fontosnak tartom kiemelni, hogy az említett 2012. szeptemberi törvénymódosítás egy kiváló kezdeményezés ezen jogintézmény hatékonyságának növelése érdekében. A gyakorlatban ugyanis pontosan a pénzforgalmi szolgáltatók késedelmes vagy elmulasztott válaszadásának a Vht. 7. § (1) bekezdésében és a 8. § (2) bekezdésében rögzített fokozatosság elvével való szembeállítására eredményeként húzódtak el az egyes végrehajtási eljárások, ezáltal lehetőséget biztosítva az adós számára a még a rendelkezésére álló vagyontárgyainak elrejtésére.

2.3 Az adós pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt pénzösszege lefoglalásának menete

Mindezek alapján, amint az adós egy vagy több fizetési, illetve pénzforgalmi számlaszáma ismertté válik az ügyben illetékes végrehajtó a Vht. 82/A. § (1) bekezdése alapján hatósági átutalási megbízást ad ki a végrehajtói letéti számlájára javára. Ezzel gyakorlatilag a végrehajtó az adós pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegének elvonása lényegében a pénzforgalom rendszerébe „beillesztve” működik,¹³ vagyis annak szabályaira a Pénzforgalmi rendelet¹⁴ szabályai és a Pftv. 64.

¹² Vht. 7. § (5) bekezdés

¹³ Dr. Balog Olga - Dr. B. Korek Ilona - Császtai Ferenc - Dr. Juhász Edit: „A megújult bírósági végrehajtás (Harmadik, hatályosított, bővített kiadás)” HVG Orac Budapest, 2006. 264. o.

¹⁴ a pénzforgalom lebonyolításáról szóló 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet

§-ában foglaltak vonatkoznak. Ez alapján az adós pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegre vonatkozó végrehajtás a gyakorlatban az alábbiak szerint történik:

1. A végrehajtó vagy az adós fizetési vagy pénzforgalmi számláját vezető pénzforgalmi szolgáltatóhoz, vagy pedig a saját végrehajtói letéti számláját vezető pénzforgalmi szolgáltatóhoz megküldi a hatósági átutalási megbízását;

2. A pénzforgalmi szolgáltató annak megérkezését követően a Pénzforgalmi rendelet 31. § (2) bekezdésében foglaltak alapján ellenőrzi a kedvezményezett - végrehajtást kérő - adatait;

3. a sikeres ellenőrzést követően a megbízott pénzforgalmi szolgáltató befogadja a megbízást azzal, hogy amennyiben az abban foglaltakat sorba kell állítani vagy vissza kell utasítani, arról haladéktalanul tájékoztatja a végrehajtót;

4. ezt követően a Pftv. 64. § (2) bekezdése alapján megkezdi a hatósági átutalási megbízásban foglalt összeg végrehajtói letéti számlájára való kiutalását, mellyel egyidejűleg tájékoztatja az adóst is a Pénzforgalmi rendelet 31. § (5) bekezdése alapján.

2.4 A pénzforgalmi szolgáltatók felelőssége a hatósági átutalási megbízással kapcsolatban

Ahogy a fenti folyamatban is láthatjuk az egyes pénzforgalmi szolgáltatóknak számos feladata áll fenn a hatósági átutalási megbízással kapcsolatban, éppen azért a felelősségük mértéke is rögzítésre került a Vht. 79/E § (1) és (2) bekezdéseiben. A két bekezdés két különböző esetre vonatkozó felelősségi mércét határoz meg a pénzforgalmi szolgáltatóknak. A Vht. 79/E §-ának (1) bekezdése azt az esetet rögzíti, amikor a pénzforgalmi szolgáltató végrehajtás alá vonandó pénzösszeget a végrehajtást foganatosító hatóság rendelkezése ellenére az adós vagy más javára teljesíti, mely esetben a követelés összegéért - a Kommentár alapján - készfizető kezesként felelős a végrehajtást kérőnek. A (2) bekezdés alapján, ha a pénzforgalmi szolgáltató nem ismeri el, hogy az adóst megillető pénzösszeget kezeli, vagy a végrehajtást foganatosító hatóság rendelkezését nem teljesíti. Ebben az esetben a végrehajtást kérő pert indíthat ellene a követelés behajtása iránt. Ezen bekezdés - megelőzési cézzal - kiemeli azt is, hogy amennyiben a szolgáltató a jogellenes eljárásával nem csak a Vht. e szakaszát sérti meg, hanem esetleg más jogszabályi kötelezettségeit

is, úgy a felelősségre vonása sem ér véget a követelés behajtása iránt per végével még akkor sem, ha időközben a végrehajtást kérő felé önként teljesít.¹⁵ Mindezek alapján megállapítható, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók e kötelezettségük teljesítéséért lényegében hasonló felelősséggel tartoznak a végrehajtást kérőnek, mintha az adós vele szemben foglalnák le.¹⁶

3. Összegzés

A fentiekben leírtakra tekintettel belátható, hogy az okfejtésem elején hozott példa háttérben egy meglehetősen bonyolult folyamat áll. Habár ezen folyamat csak azok számára bonyolult, akik nem nap, mint nap ezzel foglalkoznak, a pénzforgalmi szolgáltatóknál kezelt pénzösszegre vonatkozó végrehajtások mégsem tartoznak a leghatékonyabb végrehajtási cselekmények közé. Véleményem szerint ennek több oka is van. Az egyik oka az, ahogy azt a bevezetőben is írtam, hogy az adósoknak számítaniuk kell egy velük szemben a jövőben induló bírósági végrehajtási eljárásra, hiszen önszántukból nem voltak hajlandóak megfizetni a velük szemben fennálló követeléseket. Éppen emiatt, mivel már a peres eljárás során tudomással bírnak arról, hogy nagyvalószínűséggel el fogják veszíteni a pert, ezáltal előbb vagy utóbb végrehajtási eljárás keretében kerül velük szemben érvényesítésre a követelés. Annak megtérülése megakadályozására igyekeznek elrejtteni a fellelhető vagyonukat, így az egyes takarékbetétkönyveiket és más betétben lekötött pénzösszegüket. Egy másik ok az, hogy adósok közül számos nehéz vagyoni helyzetben lévő személy van, akiknek abszolút nincs megtakarítása, így nyilvánvalóan nem is lehetséges a végrehajtásnak ezen formája velük szemben. A harmadik és egyben a leginkább változtatható ok a fentiekben már kifejtett hiányosságok fennállása, melyek megoldására vannak törekvések a jogalkotó és a jogalkalmazó által.

A bevezetőben hozott példával kapcsolatban úgy gondolom, hogy egy adós fejében nem a végrehajtó ezen intézkedésének egyes állomáspontjai játszódnak le, hanem kizárólag annyi, hogy nincs fedezet a fizetési számláján, illetőleg, hogy mennyi ezen hiányzó pénzösszeg, az hova tűnt, és miért tűnt el. Álláspontom szerint, a végrehajtó pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegére

¹⁵ Vht. Kommentár 79/E. § (2) bekezdéséhez

¹⁶ Dr. Balog Olga - Dr. B. Korek Ilona - Császtai Ferenc - Dr. Juhász Edit: „A megújult bírósági végrehajtás (Harmadik, hatályosított, bővített kiadás)” HVG Orac Budapest, 2006. 265. o.

vonatkozó végrehajtás mértékének és hogyanjának, valamint a végrehajtott pénzüsszeg célállomásának kérdéseire kimerítő választ kaphat az érdeklődő a jelen írásom alapján, a végrehajtott pénzüsszeg mértékének és annak sorrendiségének szabályai pedig egy külön dolgozat témáját képezhetnék.